तृतीयः पाठः

केरलारामः

पाठप्रवेशः

औषधमिति यदा श्रूयते तदा औषधसस्यानां चित्रमेव मनसि प्रथममागच्छति । अस्मान् परितः बहूनि औषधसस्यानि विराजन्ते । तेषु निम्बः, आमलकी, हरिद्रा, तुलसी, कर्णिकारः, अशोकः इत्यादीनि सस्यानि बहुधा प्रथितानि। एतेषाम् औषधगुणान् भवन्तः ज्ञातवन्तः खलु। अस्मद्देशीयाः इव वैदेशिकाः अपि एतेषाम् औषधगुणान् विज्ञाय निरन्तरोपयोगाय तानि स्वीचक्रुः । कृष्णमरिचस्य 'यवनप्रियम्' इति नामान्तरं तस्य वैदेशिकप्रियत्वं संसूचयति । औषधानां रूपरसगुणादीन् अधिकृत्य वैदेशिकैः अनेके ग्रन्थाः विरचिताः। तेषु अन्यतममधिकृत्य पठामः।

आमुखम्

वैदिककालादारभ्य औषधसस्यानां रसगुणादिवैशिष्ट्यम् अधिकृत्य अस्मत्पूर्विकाः ज्ञानं सम्पादितवन्तः। वनेचरगोपालकाद्याः जनाः एव एतेषां नामगुणरूपवैशिष्ट्यानि प्रथमतया ज्ञातवन्तः। वनौकोभ्यः प्राप्तमिदं सस्यानाम् आकृतिगुणनामादिकं विज्ञानं स्वीकृत्य पश्चात् शास्त्रकाराः संस्कृत्य शास्त्रान्तरेषु प्रदर्शयन्ति स्म । एवं सस्यानाम् औषधगुणादिकमधिकृत्य विरचितेषु संस्कृतग्रन्थेषु प्रमुखाः भवन्ति धन्वन्तरीनिघण्टुः, राजनिघण्टुः, भावप्रकाशनिघण्टुः, मदनपालनिघण्टुः, द्रव्यगुणसङ्ग्रहः, औषधनिघण्टुः इत्यादयः। एवं केरलेषु विद्यमानानां बहूनामपि सस्यानां महत्त्वप्रकाशनाय विरचितं **होर्त्तूस् मलबारिक्कूस्** नाम ग्रन्थम् अत्र परिचिनुमः।

"भो अनुवाचकाः!, इदानीं भवतां हस्तेषु विशिष्टः कश्चित् ग्रन्थः विराजते । ग्रन्थेऽस्मिन् मलबार् प्रदेशेषु विद्यमानानां वनस्पतीनां महत्त्वं समग्रतया प्रस्तौति । तेषु प्रायेण सर्वाणि सस्यानि औषधगुणसम्पन्नानि भवन्ति....." ।

एवमारभते कस्यचित् ग्रन्थतल्लजस्य भूमिका । **होर्त्तूस् मलबारिक्कूस्** (Hortus Malabaricus) इत्यस्ति अस्य ग्रन्थस्य नाम । ग्रन्थेऽस्मिन् मलबार् प्रदेशेषु विद्यमानानां प्रमुखानां सस्यानां वैशिष्ट्यं प्रतिपादयति । नेतर्लाण्ड्देशस्य आंस्टर्डां नगरात् १६७८ तमे वर्षे ग्रन्थोऽयं प्रकाशितः । होर्त्तूस् मलबारिक्कूस् इति लाट्टिन् पदस्य अर्थः **मलबार् प्रदेशस्य उद्यानम्** इति भवति ।

प्रख्यातस्य डच् सैनिकस्य **हेन्ड्रिक् वान् रीड्** Hendrik Van Rheede महाभागस्य इच्छाशक्तेः सत्फलमेव होर्त्तूस् मलबारिक्कूस् । केरलेषु उपलब्धानां बहूनां सस्यानाम् औषधगुणान् सः स्वानुभवेन दृष्टान्तेन च ज्ञातवान् । स तेषां समस्तमपि चरित्रं गुणं च स्वकीयान् जनान् उद्बोधयितुम् अभिलषति स्म । तदर्थं स केषाञ्चन केरलीयानां पण्डितानां साहाय्येन बहूनि सस्यानि समाहरत् । तदनु तेषां मूलं, काण्डं, पत्रं, पुष्पं, फलं, बीजम्, इत्यादीनां सर्वेषां सचित्रविवरणं संयोज्य ग्रन्थं व्यरचयत् ।

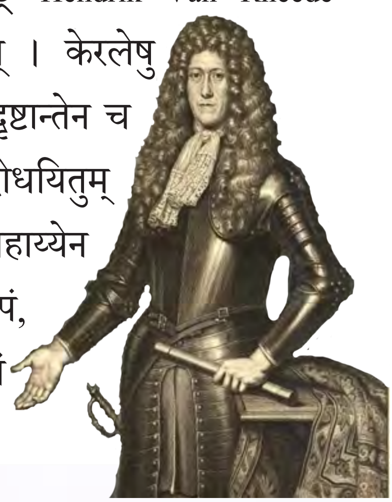

एवं ग्रन्थरचनायै साहाय्यं प्रदत्तेषु केरलीयपण्डितेषु प्रमुखोऽस्ति **इट्टि अच्युतन्** महाभागः । 'कोल्लाट्ट् वैद्यन्' इति प्रख्यातः सः वैद्यः स्वस्य समस्तमपि ज्ञानम् अस्य ग्रन्थस्य रचनायै समार्पयत् । कोल्लाट्ट् वैद्यकुटुम्बस्य पारम्पर्यसस्यविज्ञानं समस्तं 'चोल् केट्ट पुस्तकम्' इति ग्रन्थे पूर्वमेव समाहृतमासीत् । तस्य वैद्यग्रन्थस्यापि साहाय्येन विरचितं भवति होर्त्तूस् मलबारिक्कूस् । रङ्गभट्ट्, अप्पुभट्ट्, विनायकपण्डिट् इति त्रयः पण्डिताः मदनपालनिघण्टोः साहाय्येन अधिकविवरणं च अयच्छन् । एवं बृहदाकारैः द्वादशविभागैः विरचितोऽस्ति होर्त्तूस् मलबारिक्कूस् ।

ग्रन्थेऽस्मिन् ७४२ सस्यानां समस्तमपि विवरणं सचित्रं प्रस्तौति । कल्पवृक्ष इति प्रख्यातस्य नालिकेरवृक्षस्य गुणस्वरूपादीनि अस्मिन् प्रथमतया वर्णितानि । लाट्टिन्, मलयालम्, अरबिमलयालम्, देवनागरी इति चतसृभिः लिपिभिः सस्यानां नामलेखनम् अत्र दृश्यते । इदं प्रथमतया मलयाललिपिः अस्मिन् ग्रन्थ एव मुद्रिता अभवत् । एतस्य ग्रन्थस्य अध्ययनेन प्राचीनानां केरलीयानां सामान्यचरितं च ज्ञातुं शक्यते ।

इट्टि अच्युतस्य आदरसूचनार्थम् आञ्जिलिवृक्षस्य वंशे समुत्पन्नस्य कस्यचित् नूतनसस्यस्य 'अच्युदेमिया' इति नामकरणं कृतम् । एष ग्रन्थः सस्यशास्त्रज्ञानां, चरित्रपिपठिषूणां बहूपकारकोऽस्ति ।

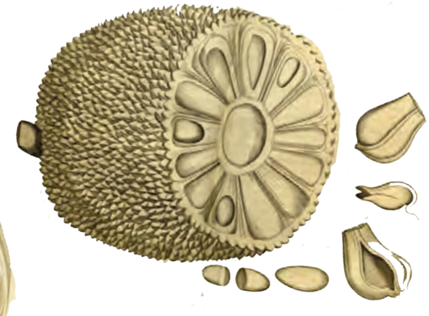

पदच्छेदः

ग्रन्थ एव - ग्रन्थे + एव ।

कल्पवृक्ष इति - कल्पवृक्षः + इति ।

ग्रन्थेऽस्मिन् - ग्रन्थे + अस्मिन् ।

विवरणञ्च - विवरणम् + च ।

प्रमुखोऽस्ति - प्रमुखः + अस्ति ।

विग्रहः

वनौकोभ्यः - वनम् ओकः येषां ते वनौकसः, तेभ्यः ।

शास्त्रान्तरेषु - अन्यत् शास्त्रं शास्त्रान्तरम्, तेषु ।

सचित्रम् - चित्रेण सह वर्तते । (यस्मिन् कर्मणि तद्यथा तथा ।)

प्रख्यातस्य - प्रकर्षेण ख्यातः प्रख्यातः, तस्य ।

विज्ञानम् - विशिष्टं ज्ञानम् ।

ग्रन्थतल्लजः - प्रशस्तः ग्रन्थः ।

चरित्रपिपठिषूणाम् - पठितुम् इच्छुः पिपठिषुः, चरित्रस्य पिपठिषुः, तेषाम् ।

पठनप्रवर्तनानि

'होर्त्तूस् मलबारिक्कूस्' इति ग्रन्थमधिकृत्य सूचनानुसारं लघूपन्यासं लिखतु ।

सूचनाः – केरलीयसस्यविज्ञानं - हेन्ड्रिक् वान् रीड् - इट्टि अच्युतन् - सचित्रविवरणं- मलयाललिपिः- केरलीयचरित्रपठनम् ।

श्रद्धेयाः अंशाः

सूचनानां स्वीकारः ।

वाक्यशुद्धिः ।

उपक्रमाद्या उपन्यासघटना ।

अन्तर्जालस्य/पुस्तकस्य साहाय्येन अधोदत्तानां सस्यानाम् औषधगुणान् लिखतु।

	सस्यम्		औषधगुणम्
उदा -	**निम्बः**	-	**व्रणनाशकः।**
	आमलकी	-	........................।
	तुलसी	-	........................।
	हरीद्रा	-	........................।
	अशोकः	-	........................।
	कर्णिकारः	-	........................।
	ईश्वरमूली	-	........................।
	शङ्खुपुष्पी	-	........................।
	ब्रह्मी	-	........................।

श्रद्धेयः अंशः

चयनसामर्थ्यम् ।

यथोचितं योजयत।

क) इट्टि अच्युतन्	-	डच् देशीयः ।
ख) कृष्णमरिचम्	-	वैद्यशास्त्रकोशः।
ग) द्रव्यगुणसंग्रहः	-	कोल्लाट्ट वैद्यन्।
घ) ऊर्जप्रदायिनी	-	यवनप्रियम्।
ङ) हेन्ड्रिक् वान् रीड्	-	आमलकी।

श्रद्धेयः अंशः

उचितरीत्या क्रमीकरणम्।

युष्मान् परितः विद्यमानानाम् औषधसस्यानां वीडियो/ सम्पुटं रचयतु।

श्रद्धेयौ अंशौ

चयनसामर्थ्यम्।

उचितरीत्या क्रमीकरणम्।

अधोदत्तान् सम्भाषणांशान् संभाव्य पूरयत ।

छात्रः - भो आचार्य !...................... ।

वैद्यः - नमस्ते । .... ?

छात्रः - अहम् औषधसस्यान्यधिकृत्य ज्ञातुम् आगतोऽस्मि ।

वैद्यः - पृच्छतु । अहं वदामि ।

छात्रः - .... ?

वैद्यः - आम् । कैरल्याम् इदानीमपि औषधसस्यानां सचित्रविवरणग्रन्थाः विरच्यन्ते ।

छात्रः - एवं चेत् कस्यचित् ग्रन्थस्य नाम कृपया वदतु ।

वैद्यः - 'औषधसस्यङ्ङल् ।'

छात्रः - .... ?

वैद्यः - डा. एस्, नेशमणि महोदयः भवति अस्य ग्रन्थस्य कर्ता ।

छात्रः - .... ?

वैद्यः - अस्य प्रकाशकः केरलभाषा इन्स्टिट्यूट् भवति ।

छात्रः - सन्तुष्टोऽस्मि । धन्यवादः ।

श्रद्धेयाः अंशाः

आशयव्यक्तता ।
उचितपूरणम् ।
प्रश्ननिर्माणचातुर्यम् ।

क्रियापदपरिचयः

प्रस्तौति - प्र उपसर्गपूर्वक ष्टुञ् स्तुतौ उभयपदी परस्मैपदे लट् प्र.पु. ए.व ।
प्रस्तौति - प्रस्तुतः - प्रस्तुवन्ति ।

शक्यते- शक्लृ शक्तौ कर्मणि आत्मनेपदी लट् प्र.पु. ए.व।
शक्यते - शक्येते - शक्यन्ते।
शक्नोति - शक्नुतः - शक्नुवन्ति (कर्तरि- परस्मैपदी)

व्यावर्तत - वि आङ् उपसर्गपूर्वक वृतु वर्तने आत्मनेपदी लङ् प्र.पु.ए.व।
व्यावर्तत - व्यावर्तेताम् - व्यावर्तन्त।

समार्पयत् - सम् पूर्वकस्य ऋ गतौ (णिच्) परस्मैपदी लङ् प्र.पु.ए.व।
समार्पयत् - समार्पयताम् - समार्पयन्।

अयच्छन् - दाण् दाने परस्मैपदी लङ् प्र.पु.ब.व।
अयच्छत् - अयच्छताम् - अयच्छन्।
(दाण् धातोः लट्, लोट्, लङ्, विधिलिङ् लकारेषु यच्छ् आदेशः)

समाहरत् - सम्+आ उपसर्गपूर्वक हृञ् हरणे उभयपदी परस्मैपदे लङ् प्र.पु.ए.व।
समाहरत् - समाहरताम् - समाहरन्।

अधिकवाचनांशः

ग्रन्थतल्लजः - प्रशस्तः ग्रन्थः। तल्लजशब्दः प्रशस्तवाचकः।
मतल्लिका मचर्चिका प्रकाण्डमुद्धतल्लजौ
प्रशस्तवाचकान्यमूनि - इत्यमरः।

उदा- प्रशस्तः पण्डितः इत्यर्थे -

मतल्लिका	-	पण्डितमतल्लिका
मचर्चिका	-	पण्डितमचर्चिका
प्रकाण्डम्	-	पण्डितप्रकाण्डम्
उद्धः	-	पण्डितोद्धः
तल्लजः	-	प्रशस्तः ग्रन्थः ग्रन्थतल्लजः

शब्दकोशः।

संस्कृतम्	संस्कृतम्	कैरली	कन्नडा	आङ्गलम्
अनावृष्टिः	वर्षाराहित्यम्	മഴയില്ലായ്മ	ಮಳೆ ಕೊರತೆ	Lack of rain
आनन्त्यम्	अनन्तम्	പരിമിതിയില്ലാത്ത	ಅನಿಯಮಿತ	Infinite
आरामः	उद्यानम्	പൂന്തോട്ടം	ಉದ್ಯಾನ	Garden
ऊषरः	शुष्कप्रदेशः	വരണ്ട പ്രദേശം	ಬಂಜರು ಪ್ರದೇಶ	Dry land
कलिन्दजा	यमुना	യമുനാനദി	ಯಮುನಾ ನದಿ	River Yamuna
कोटरः	वृक्षरन्ध्रः	മരത്തിന്റെ ദ്വാരം	ಮರದ ರಂಧ್ರ	Tree hole
घनम्	सान्द्रम्	ഇടതൂർന്നത്	ದಟ್ಟವಾದ	Dense
चकास्ति	शोभते	ശോഭിക്കുന്നു	ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ	Shines
चारु	मनोहरः	മനോഹരം	ಸುಂದರ	Beautiful
तारापथम्	गगनम्	ആകാശം	ಆಕಾಶ	The Sky
दरी	कन्दरम्	ഗുഹ	ಗುಹೆ	The cave
धूलीकलापः	रजःसमूहः	പൊടിപടലം	ಧೂಳಿನ ರಾಶಿ	A cloud of dust
नकुलः	सर्पहा	കീരി	ಮುಂಗುಸಿ	Mongoose
नवपयोदः	नवमेघः	പുതുമേഘം	ಹೊಸ ಮೋಡ	New cloud
निर्झरी	प्रवाहिनी	അരുവി	ಸ್ಟ್ರೀಮ್	The stream
निशान्तम्	वासस्थानम्	വാസസ്ഥലം	ನಿವಾಸ	Residence
निषसाद	उपविशति स्म	ഇരുന്നു	ಕುಳಿತರು	Sat
नीडजः	खगः	പക്ഷി	ಹಕ್ಕಿ	Bird
पयस्विनी	नदी	നദി	ನದಿ	The river
पयःप्रणाली	कुल्या	കൈത്തോട്	ಕೈತೋಡು	Canal
प्रख्यातः	प्रसिद्धः	പ്രസിദ്ധമായത്	ಪ್ರಸಿದ್ಧ	Famous
बन्धुरम्	निम्नोन्नतम्	ഉയർന്നതും താഴ്ന്നതും	ಎತ್ತರ ತಗ್ಗು	The high and the low

बर्हीं	मयूरः	മയിൽ	ನವಿಲು	Peacock
बिलम्	द्वारम्	മാളം	ಬಿಲ	Hole
महीधरः	पर्वतः	പർവ്വതം	ಪರ್ವತ	The mountain
राजिः	समूहः	കൂട്ടം	ಗುಂಪು	Group
वत्सः	गोशाबकः	പശുക്കുട്ടി	ಕರು	The calf
वनप्रियः	कोकिलः	കുയിൽ	ಕೋಗಿಲೆ	Cuckoo
शाखामृगः	वानरः	കുരങ്ങൻ	ಕೋತಿ	Monkey
सानुः	उपत्यका	താഴ്‌വാരം	ಕಣಿವೆ	Valley
सीरपाणिः	हलायुधः	ബലരാമൻ	ಬಲರಾಮ	Balarama

किमधिगतम्

पठनप्रवर्तनानि	स्वांशीकृतम्	भागिकतया स्वांशीकृतम्	प्रगतये प्रयत्नः विधेयः
कविताम् आलपति।			
शतृ-शानच् पदानि चिनोति।			
लघूपन्यासं लिखति।			
सस्यसम्पुटं निर्माति।			
यथोचितं योजयति।			
सम्भाषणांशान् पूरयति।			
जीवनचरितं रचयति।			

पूर्वस्यां कक्ष्यायां पठितानि कथानाटकादीनि अधिकृत्य चर्चां नयतु।